

13. 11. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nezabíjejte úředníky

BOŽENA MICHÁLKOVÁ: Správa se potýká s nedostatkem personálu a peněz na investice

Skóre: 0.91

Název zdroje: Euro

Datum vydání: 12.11.2007

Nadpis: Nezabíjejte úředníky

Podtitulek: BOŽENA MICHÁLKOVÁ: Správa se potýká s nedostatkem personálu a peněz na investice

Strana: 92

Rubrika: ROZHOVOR

Autor: MARCELA ALFÖLDI ŠPERKEROVÁ, HANA BOŘÍKOVÁ

Číslo: 46

Oblast: Časopisy - ekonomika a politika

Zpracováno: 12.11.2007 02:51

Identifikace: CEEU20071112010143 cz

Klíčová slova: správě (4x), zákon (4x), práva (4x), soudy (3x), soudům (3x), zákona (2x), Správa, zákony, zákoně, právní, žaloby, správy, právní úprava, změny zákonů, právní předpis, legislativních, Zákonná úprava, správou, správu, právníků, změny zákona, soudním řádu

EURO: Nedávno jste byla oficiálně jmenována ředitelkou České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ), předtím jste byla pověřena jejím řízením. Změnilo se něco vaším jmenováním? Kam chcete úřad směřovat?

MICHÁLKOVÁ: Snad se ani nic nezměnilo, směřováním správy jsem se pochopitelně zabývala i předtím. Strategické střednědobé cíle máme stanoveny, ani nikdo nový by je zřejmě měnit nemusel. Kdokoli v pozici ústředního ředitele ČSSZ musí mít při stanovování strategických cílů představu o tom, jaká je společenská objednávka. Co se čeká a jaké jsou koncepční záměry v celém sociálním zabezpečení. Jen musíte, když jste pověřena, mít na paměti, že vaše situace není stabilní a přijde někdo, kdo může rozhodnout jinak. I proto považuji za neslušné v situaci pověřeného dělat personální změny. Ale ani teď nechci nikoho odvolávat.

EURO: Pro představu - jaký rozpočet má ČSSZ pro letošní rok?

MICHÁLKOVÁ: Rozpočet nikomu nic neřekne. U nositelů pojištění se porovnávají správní náklady. Ve světě je obvyklé, že je to zhruba 2,5 až tři procenta. My, troufám si říci, jsme levná instituce, a to nejen ve srovnání s komerčními subjekty. Naše správní náklady se dlouhodobě pohybují pod dvěma procenty. V posledních letech je to 1,57, maximálně 1,7 procenta.

EURO: Neznamená to na druhé straně, že jste podfinancováni?

MICHÁLKOVÁ: Jsme. Máme problémy, do kterých jsme se dostali i letos. A jsou výraznější v době, kdy provádíme změny. Když doma chcete mít moderní kuchyň, budete potřebovat více peněz než obvykle. V takové situaci jsme dnes. Většinu našich IT technologií předěláváme.

EURO: Vraťme se ke směřování správy.

MICHÁLKOVÁ: Ve střednědobém horizontu jsem vytkla čtyři vzájemně propojené cíle. Týkají se především centralizace dat a přechodu od papírové komunikace k elektronické. Krátkodobým cílem je vznik registru plátců a pojištěnců.

EURO: Nic takového zatím neexistuje?

MICHÁLKOVÁ: Registr plátců máme, ovšem ne všechny dokumenty jsou digitalizované. Navíc průběžně přijímáme celou řadu dalších podkladů. Nový nemocenský zákon přitom počítá s tím, že na rozdíl od současnosti, kdy člověk může mít tolik dávek nemocenského pojištění, kolik má pracovních poměrů, se bude vypočítávat dávka jen jedna. Jako nositel pojištění musíme znát údaje ze všech pracovních poměrů. Soustředit všechna data na jednom místě tedy musíme co nejrychleji. Ve střednědobém horizontu chceme obsloužit klienta na jakékoliv pobočce, nejen tam, kde má trvalé bydliště. A v tom nejvzdálenějším horizontu se člověk bude moci připojit ke svému účtu, zkontrolovat ho a komunikovat s námi z domova.

EURO: Co všechno tam najde?

MICHÁLKOVÁ: Bude si moci kontrolovat údaje z aktuálního pracovního života i data starší. Například zjistí, zda za něj zaměstnavatel odvádí pojistné, podívá se na historii svého konta a podle toho může plánovat své finanční nároky.

EURO: Dlouhodobý horizont znamená pět deset let?

MICHÁLKOVÁ: Na to teď nelze přesně odpovědět. Můžeme plánovat jen to, na co máme. V tuto chvíli je před námi viditelný jen střednědobý cíl - obsluha klienta bez ohledu na bydliště, což by mohlo být do roku 2011.

EURO: Co se dá se správou v tuto chvíli vyřešit elektronicky?

MICHÁLKOVÁ: ČSSZ umožňuje elektronické podání evidenčních listů důchodového pojištění, přihlášek a odhlášek k nemocenskému pojištění zaměstnanců a přehledů o příjmech a výdajích OSVČ. Přesto bych řekla, že zákony předběhly praxi. Správní řád uvádí, že chce-li klient komunikovat elektronicky, například požádá, aby rozhodnutí o důchodu dostal e- mailem, máme mu vyhovět. Umíme to udělat, ale i z pozice Evropy je třeba řešit bezpečnou cestu. Do systému se může někdo nabourat a vidět všechny informace, které v rozhodnutí o důchodě jsou.

EURO: Na druhé straně elektronická komunikace by byla cestou k úsporám. Správa musí mít přece obrovské výdaje na poštovné.

MICHÁLKOVÁ: Platíme půl miliardy ročně za služby pošty. Elektronická komunikace šetří čas, peníze, personál, papír. Jen kolik stojí posílání penzí poštou!

EURO: Jak velké investice si vyžádají střednědobé cíle? Většina peněz směřuje na IT systém?

MICHÁLKOVÁ: Částku vám neřeknu, určité peníze plánujeme, ale IT technologie se vyvíjejí velmi rychle, takže záměry se musí korigovat. Například jen na digitalizaci dokumentů, aby s nimi mohly pracovat IT technologie, potřebujeme v tuto chvíli 300 milionů korun.

EURO: IT systém pro důchody prý ještě pamatuje 80. léta. Dokonce i ministr práce Petr Nečas se nechal slyšet, že když nedostanete půl miliardy navíc, nebudete schopni zpracovat parametry změn v důchodech. Nedostali jste se do situace, kdy jsou vaše IT technologie naprosto nedostatečné?

MICHÁLKOVÁ: Stav bych nenazvala katastrofálním ani nedostatečným, jsme ve stadiu změny. Z hlediska důchodů jsme měli vždy velmi moderní systém, ale musí se nejen kvůli požadavkům vyplývajícím z nového zákona o nemocenském změnit. Aby šel s dobou.

EURO: Jaká část vašeho rozpočtu jde na informační systémy?

MICHÁLKOVÁ: Každý rok je to jiná částka, například loni šlo na informační systémy 0,53 procenta z celkových výdajů ČSSZ.

EURO: Bývalý ředitel ČSSZ Jiří Hoidekr na ČSSZ zavedl na státní správu údajně pokrokové projektové řízení IT systémů, které jste vy zrušila, což prý řadu projektů zbrzdilo.

MICHÁLKOVÁ: To je chybná interpretace, projektové řízení tu běželo a běží dál. Zrušila jsem jen způsob, jakým probíhalo. Nebylo totiž vždy jasné, kdo projekty řídí, a to je zpomalovalo. Teď je jasná hlava projektu. Projekty běží dál, některé rychleji, jiné pomaleji, protože jsme stanovili priority.

EURO: V oblasti informačních technologií využívá ČSSZ velmi často jednací řízení bez uveřejnění a velmi často spolupracuje na stamilionových zakázkách s jednou firmou - se společností Siemens Business Services. Proč?

MICHÁLKOVÁ: Pokud si dobře pamatuji, už první počítač, který správa měla, byl od Siemensu. Opravdu s touto firmou spolupracujeme hodně, především kvůli našim možnostem a jejich znalostem našeho složitého systému. Také máme zpravidla velmi krátkou legisvakanci (období mezi dnem, kdy se právní předpis stává platným, a dnem, kdy nabývá účinnosti - pozn. redakce) na to, abychom změny zákonů zavedli. Jen soutěž na zakázku trvá půl roku. A ČSSZ nemá vlastní programátory, jsme skutečně závislí na firmách zvenku. Když si vzpomenete na loňské či předloňské změny - často nebylo k dispozici finální znění zákona, a už byl účinný a všichni se jím měli řídit.

EURO: Zákonodárci tedy nezohledňují technické možnosti provedení legislativních změn? Jak velký časový polštář potřebujete k administraci změny zákona, která se vás týká?

MICHÁLKOVÁ: To záleží na tom, jak je nová právní úprava složitá. Musíme počítat s technologickými lhůtami, kolik času potřebujeme pro banky, pro pošty. Například valorizaci již stíháme za dva měsíce. U změny nemocenského systému jsme původně počítali s osmnácti měsíci, ale měli jsme jen osm. U změn v souvislosti s důchodovými reformami se podařilo ministru přesvědčit, aby navrhl dvanáctiměsíční legisvakanci. Uvést do života nový zákon totiž mimo jiné znamená provést právní a programovou analýzu, získat v tendru dodavatele programů, vlastní výrobu a odzkoušení nových programů, školení zaměstnanců, vývoj a tisk nových tiskopisů, jednání s bankami a poštou a řadu dalších činností.

EURO: Chystáte změny v řízení úřadu?

MICHÁLKOVÁ: Organizační změny jsou nutné už z pohledu záměru vlády personálně spořit - musíme od 1. ledna snížit stav z 8300 o 260 lidí. To je strašně složité. Máme šetřit v situaci, kdy nemáme kapacity.

EURO: Uvažujete, jak radí ministerstvo, o decentralizaci některých procesů z ústředí na okresní úřadovny například v situaci, kdy nestíháte vypočítávat důchody nebo provádět exekuce?

MICHÁLKOVÁ: Já to vidím jako krátkozraké. Podívejte se na bankovní domy - odbourávají pobočky, aby ušetřili lidi. Když činnosti soustředíte, dělají se vám lépe a s méně prostředky a méně lidmi. Když se u nás byli podívat kolegové z Německa, zdála se jim naše organizace velmi promyšlená. Máme decentralizované nemocenské a pojistné, centralizované máme důchody. U pojistného musíte být v

každodenním styku se zaměstnavateli, s účtárnami, protože potřebujete získat včas peníze na dávky. Nemocenské jsou krátkodobé dávky, které potřebují lidé v době, kdy jsou nemocní, takže musejí mít možnost denního styku s okresní správou. Důchod je však úplně jiná kapitola. Žádáte o něj jednou za život, žádost sepišete na okresní správě a ta ji odešle k nám do Prahy na centrálu. Potom důchod dostáváte pravidelně a další kontakt zpravidla nepotřebujete.

EURO: ČSSZ je ovšem kritizována, že se jí nedaří včas vypočítat výši důchodu. U těch běžných to referentům trvá průměrně 67 dnů, což je jednou tak dlouho, než by mělo, a u těch s mezinárodním prvkem dokonce osm měsíců. Co s tím budete dělat?

MICHÁLKOVÁ: Rozhodování o důchodech předpokládá kompletaci dokladů za desítky let, která často nejde z důvodů, jež jdou mimo nás, urychlit. V řadě evropských zemí je lhůta pro rozhodování o důchodech nejméně 120 dnů a vyřízení důchodů s mezinárodním prvkem trvá ještě daleko déle než u nás. Už dříve jsme se snažili tuto oblast personálně posílit z vnitřních rezerv. Jenže rezervy už máme vyčerpány a navíc nám zaměstnanci od Nového roku ubudou. Takže hledáme jiné řešení, pomoci by měly například IT technologie.

EURO: Podobně nefungují také exekuce, jejichž vyřízení trvá minimálně měsíce.

MICHÁLKOVÁ: Exekuce představují obrovský problém personální a navíc právní. Zákonná úprava je prakticky neproveditelná. Říká, že srážky musíme provádět v momentě, kdy dostaneme exekuční příkaz, tedy od nejbližší platby důchodu. To je, jako když napíšete do zákona, že máte dojet autem z Prahy do Brna do deseti minut. Je to technologicky neproveditelné. Problém jsme signalizovali už v roce 2001 a navrhovali změnu v občanském soudním řádu s tím, že začneme srážky provádět nejdříve po 21 dnech. Jenže taková úprava neprošla. Takže stát vlastně hradí vánoční dárky za dlužníky.

EURO: Jak je to možné?

MICHÁLKOVÁ: Když ČSSZ nesplní nesplnitelné, exekutoři nás mohou žalovat. Když to udělají, soudy nás odsoudí, protože zákon je jasný. Takže my to musíme zaplatit.

EURO: Vy tedy v těchto případech zaplatíte za dlužníka a až následně strháváte částku důchodci. Ale co když zemře?

MICHÁLKOVÁ: Zaplatí to stát. Nemáme síly to sami vyřešit, takže se obracíme na ministerstvo o pomoc.

EURO: Kolik takhle zaplatíte za dlužníky?

MICHÁLKOVÁ: V tuto chvíli to není dramatická částka. Když nás atakuje věřitel nebo exekutor, vyřešíme tento případ přednostně, abychom se vyhnuli riziku žaloby. Ovšem jak dlouho je možné to takto dělat? Jestliže něco není reálné, není správné, aby to bylo v zákoně. Buď je třeba vytvořit jiné podmínky, nebo se musí změnit zákon.

EURO: Ze zákona máte povinnost poskytovat informace, například právě exekutorům, ale i řadě dalších institucí. Zabírá vám to spoustu času, stojí to hodně peněz. Neuvažujete o zpoplatnění této služby?

MICHÁLKOVÁ: Na takový nápad jsme přišli také, ale zatím nemá odezvu. Opravdu soustředíme hodně údajů a máme je v pořádku. Každý, tedy všechny státní úřady, obce, policie, exekutoři a další, kdo nějaké informace potřebuje, na nás tlačí, abychom mu je poskytli. Například exekutoři mají absolutní možnost požadovat jakýkoliv údaj, který máme k dispozici, a my jej musíme poskytnout.

Když vymáháme pojistné, musíme pracně zjišťovat, kde má dlužník konto. A jeho číslo potom poskytneme i exekutorovi, takže on přijde k informaci velmi jednoduše.

Z hlediska práva je dobře, že se mění postavení dlužníka a věřitele, na druhé straně by tu měla být určitá rovnováha ve vztahu k nám, anebo by nám měl tyto činnosti saturovat stát. Poskytování údajů soudům, finančním úřadům, policii, Národnímu bezpečnostnímu úřadu, evropským orgánům či exekutorům zabírá až třetinu času referenta, na což jsme nikdy nedostali ani člověka. Máme přes sedm milionů klientů a nezdá se, že se exekutor několikrát dotazuje na stejného člověka, a pokaždé jsme pod sankcí pokut.

EURO: ČSSZ nezvládá vyřizovat některé činnosti, přesto musíte propouštět. Potýkáte se také se známou slabinou úřadů - jak zaplatit odborníky?

MICHÁLKOVÁ: U nás to byl vždycky problém. Nedávno se nám podařilo trochu zlepšit situaci alespoň u právníků, jinak je to bolest například v lékařské posudkové službě a dlouho v oblasti IT technologií. Dříve jsme měli vlastní programátory, což bylo pro stát mnohem rychlejší a levnější, vlastní lidi si daleko lépe zaúkolujete. Všechno asi souvisí s politikou státu obecně. U nás je populární říkat: zabte úředníky. Ve světě jsou chytřejší. Vědí, že dobrý úředník hlídá státní pokladnu a pracuje pro lidi. Proto se ho chytré státy snaží slušně zaplatit. Protože vědí, že schopný úředník jim uhlídá fiskál. U nás stát takhle nemyslí. Snad se jednou poučí...

BOŽENA MICHÁLKOVÁ (50)

Celou svou kariéru spojila s Českou správou sociálního zabezpečení. Jako čerstvá absolventka Právnické fakulty v Brně nastoupila do pražského Úřadu důchodového zabezpečení do pozice konzultantky v roce 1980. Později postoupila na post vedoucí dávkového oddělení a v roce 1992 se stala ředitelkou kanceláře ředitele ČSSZ. O devět let později se posunula do funkce první náměstkyně ústředního ředitele. Od roku 2005 do října 2007 vedla úsek sociálního pojištění a současně byla od loňského března pověřena vedením ČSSZ. 11. října 2007 ji ministr práce a sociálních věcí Petr Nečas jmenoval ústřední ředitelkou správy. Michálková hovoří anglicky, je vdaná a má jednu dceru.

Ve světě jsou chytřejší. Vědí, že dobrý úředník hlídá státní pokladnu a pracuje pro lidi. Pokud si dobře pamatují, už první počítač, který správa měla, byl od Siemensu

MARCELA ALFÖLDI ŠPERKEROVÁ (marcela.sperkerova@euro.cz),
HANA BOŘÍKOVÁ (hana.borikova@euro.cz)

Foto - Jan Rasch

Zpracovatel: Anopress IT a.s.